

Rock and roll is a genre of popular music that evolved in the middle of the 20th century in America, and reached its peak a decade later in Britain. The reason for its slower expansion on European soil is the difficult situation in which many countries found themselves after the Second World War, including Britain itself. However, the fall of the Conservative Party in Britain influenced the change of ideology, and consequently, the lives of young people changed radically.

The present paper pursues two main goals. First, we attempt to point out which music styles had the most influence on the genesis of rock and roll and when it all occurred. Moreover, that the socio-political atmosphere on both sides of the Atlantic, after the Second World War, influenced the formation of the youth movement. Second, to show that the rock and roll subculture transformed the life of young people for good: their behavior, way of thinking, dress code, formation of identity—both personal and collective, in other words, their daily lives. We also stress that rock and roll had a profound impact on all of youth's activities. The methodology of theoretical analysis is used to chronologically indicate the social circumstances as well as the most important musicians who influenced rock and roll's development.

Keywords: Great Britain, The USA, rock and roll, society, culture

Rokenrol (Rock and roll) je žanr popularne muzike koji je nastao sredinom XX veka u Americi, a svoj vrhunac doživeo deceniju kasnije u Britaniji. Razlog za njegovo sporije širenje na evropskom tlu nakon Drugog svetskog rata jeste teška situacija u kojoj su se našle mnoge zemlje, pa i sama Britanija. Međutim, pad Konzervativne partije u Britaniji uticao je na promenu ideološke matrice i omogućio da se život mladih u ovoj zemlji promeni iz korena.

Cilj ovog rada je da ukaže na dve bitne činjenice. Prvo, kada i kako je došlo do geneze rokenrola, odnosno koji muzički pravci su imali najviše uticaja. Koliko je društveno-politička atmosfera sa obe strane Atlantika, nakon Drugog svetskog rata uticala na formiranje pokreta mladih. Drugo, koliko je stvaranje potkulture, poznatije kao rokenrol, bilo od značaja za mlade ljude, njihovo ponašanje, način razmišljanja, stil oblačenja, formiranje identiteta, i ličnog i kolektivnog, od značaja za njihovu svakodnevicu. Imajući u vidu izuzetan uticaj ove vrste muzike na razvoj društva u celini, metodom teorijske analize, u ovom radu hronološki ukazujemo na društvene prilike koje su uticale na razvoj rokenrola, a posebno na utemeljivače ovog muzičkog pravca.

Ključne reči: Britanija, Amerika, rokenrol, kultura, društvo

Módszertani Közlöny 2021, XI. évfolyam, 1. szám

Újvidéki Egyetem

Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar

ETO: 78.011.26-053.6

https://doi.org/10.18485/uns_modszer.2021.11.1.3

Eredeti tudományos munka

A leadás időpontja: 2022.02.3.

Az elfogadás időpontja: 2022.02.4.

Terjedelem: 38–49.

UTICAJ ROKENROLA NA FORMIRANJE KULTURE MLADIH

**A ROCK AND ROLLNAK A FIATALOK KULTÚRÁJÁNAK FORMÁLÁSÁRA
GYAKOROLT HATÁSA**

The influence of rock and roll on the formation of youth culture

Nataša Damljanović

Osnovna škola Avram Mrazović, Sombor, Srbija

ruza15@hotmail.com

UVOD

Rokenrol (Rock'n'roll) je muzički pravac koji se razvio sredinom XX veka najpre u Americi, a svoj vrhunac doživeo u Britaniji deceniju kasnije. Brzina kojom se širio neverovatna je, kao i uticaj koji je imao na društvo: na stil života, na modu, na stavove mladih ljudi, razvoj popularne kulture, jezika i drugo. Zbog tako snažnog uticaja na sve sfere života, muzički kritičari kažu da su četrdesete i pedesete godine bile period kada je stvorena nova potkultura. Ali, govoriti o pojavi ove nove potkulture, a ne osvrnuti se na događaje sa obe strane Atlantika u tom periodu, je nezamislivo.

Dok ostatak sveta prebrojava žrtve Drugog svetskog rata i na neki način pokušava da konsoliduje redove unutar svoje zemlje, Amerika se bavi svakodnevnim pitanjima. Jedni od njih su i problemi rasne podele koji su u svakom momentu mogli da eskaliraju. Zbog toga, promena ideološke matrice koja se dogodila šezdesetih godina nije se desila ni slučajno ni preko noći. Seme je posejano četrdesetih godina kada su sa obe strane Atlantika započeli dalekosežni procesi.

Često se kaže da je Britanija bila u ropstvu Viktorijanskih moralnih kodova do pojave muzičke grupe Bitls (The Beatles) i konačnog ukidanja zabrane za roman *Ljubavnik Lejdi Četerli* (*Lady Chatterley's Lover*). Onog momenta kada je ovo delo kanonizovano, "dat je signal onima koji su želeli da svoje prljave misli predstave britanskoj

---

publici" (Burroughs, 1988: 213). Sa druge strane, Amerikanci nisu morali da se bore sa ostacima Viktorijanskog mentaliteta. Ali, multirasnost i multikulturalnost uticali su na formiranje društvene klime toga vremena. Afroamerikancima koji su nastavili borbu za rasnu jednakost pridružuju se starosedeooci, Indijanci, i 'društvenu arenu' pretvaraju u bojno polje.

U kulturološkom pogledu pedesete godine u Americi obeležava pojava bit (beat) generacije. To je grupa sačinjena od američkih pisaca sa Džekom Keruakom (Jack Kerouac) kao njihovim liderom. Centralni elementi bit kulture uključuju odbacivanje postojećih standarda, inovacije u stilu života, eksperimentisanje sa narkoticima, seksualnost, zatim interesovanje za istočnu religiju, odbacivanje materijalizma, i eksplicitno se bave prikazivanjem ljudskog stanja. Članovi bit generacije imali su reputaciju novih boemskih hedonista koji su bazirali svoj rad na neusklađenosti i spontanoj kreativnosti. U isto vreme na tlu Britanije deluje grupa '*Angry Young Men*' koja je bila isključivo sastavljena od pisaca poteklih iz srednje radničke klase. Najznačajni članovi bili su Džon Ozborn (John Osborne) i Kingsli Ejmis (Kingsley Amis). Podižu svoj glas protiv socijalnih i intelektualnih ograničenja koja su bila na snazi u tom periodu. Oba ova pokreta, i u Americi i u Britaniji, bili su pravi prethodnici revolucionarne budućnosti.

Nastanak rokenrola

Rokenrol je komercijalna varijanta svinga (swing) nastala početkom pedesetih godina prošlog veka. Čuveni klivlenski disk džokej Alen Frid (Alan Freed) počeo je da emituje tu vrstu muzike za svoje, prvenstveno bele, slušaocce u poznatom radijskom programu '*Moondogs Rock and Roll Party*' gde je imao ulogu voditelja. Prvi je upotrebio naziv rokenrol kako bi opisao ovaj duhoviti stil r&b muzike (ritam i bluz). Među ljubiteljima te vrste muzike ima i onih koji smatraju da je rokenrol utemeljen na muzici naselja Fajv Points (Five Points) u Njujorku (New York). Stanovnici Fajv Poinsta prvi su spojili afričku i evropsku, a onda i irsku muziku.

Mnogi muzički kritičari smatraju Čaka Berija (Chuck Barry) za rodonačelnika rokenrola. Međutim, pošto tadašnjoj muzičkoj industriji kao crnac nije odgovarao, u prvi plan izbačen je Elvis Prisli (Elvis Presley), koji je vrlo brzo postao kralj rokenrola. Snima lokalni hit *That's All Right Mama*, koji predstavlja fuziju roka i kantri (country) muzike, poznate kao rokabili. Upravo stoga, pravi uspon rokenrola započet je ipak sa pesmom *Rock Around the Clock* Bil Hejljijevog sastava *Komete* (*Bill Haley & His Comets*) koja je objavljena naredne godine.

Da bi se shvatila muzička osnova na kojoj je rokenrol izrastao, neophodno je prethodno dotaći se i svinga, izraza proisteklog od engleske reči swing što znači *zamah, njihanje*. Po prvi put ravnopravan udeo u svingu ima i crnačka muzika. Ko-

---

mercijalizacija swinga sprovedena u muzičkom pogledu daljim pojednostavljenjima dala je ono što će se ubrzo nazvati rokenrol. Melodije rokenrol pesama su jednostavne, harmonijski proste, najčešće bazirane na bluzu i siromašnim improvizacijama. U melodijskom pogledu dominantni su: glas, električna gitara i saksofon. Svoje ime ova vrsta muzike dobila je zahvaljujući i plesu koji je lansirala. A to je živo igranje u paru, praćeno neprestanim njihanjem, pri čemu su partneri naizmenično okretali jedno drugo.

Uočljivo je da govoriti o prvim pravim izvođačima rokenrol muzike nije lako, budući da je nemoguće utvrditi ko je stvarno i kada izveo prvu rokenrol numeru. Ipak, smatra se da je to *Rocket 88*, koju je izvela Džeki Brenston (Jacky Brenston), a prvim rokenrol albumom, smatra se album Elvisa Prisljija *That's all right*.

Do druge polovine šezdesetih godina u Britaniji rokenrol kao muzički pravac bio je gotovo nepoznat. Na britanske top liste dospela je tek jedna rokenrol numera. Bila je to opšte prihvaćena pesma *Rock Around The Clock*. Otpor koji su britanske izdavačke kuće pružale prema američkoj muzici i izvođačima, onemogućavao je razvoj agresivnog rokenrola američkog tipa. Publici je nuđen britanski model, nacionalne zamene za američke muzičke zvezde kao što su to Elvis Prisljija i Bil Hejli. Tako, krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina britanska muzička produkcija lansira Tomi Stila (Tommy Stinson) i King Braders (King Brothers) kao njihovu zamenu.

Sve do pojave prvih ploča grupe Bitlsi i Roling Stonsi (Rolling Stones), rokenrol ni na ostrvu, a ni u Evropi nije imao istinskog predstavnika. Sa pojavom pre svega Bitlsa, sve se menja. Pojavljivanje na sceni muzičke grupe Bitlsi, koja je zasigurno obeležila jednu eru, i gotovo istovremeni pad vladajuće Konzervativne partije u Britaniji, bili su više nego puka slučajnost. Bitlsi su u kratkom vremenskom periodu proglašeni najznačajnijom grupom u istoriji roka, a sa njima je muzika dobila kulturnu, društvenu, socijalnu, političku pa čak i revolucionarnu snagu i dimenziju. Menjajući svoje shvatanje muzike, Bitlsi su menjali stavove publike. Zbog svog uticaja koji su imali kako na publiku tako i na kulturu uopšte, "[...] postali su panteon trajnog poštovanja [...]" (MacDonald, 2008: 1).

Njihov pristup muzici kao i zvuk koji su stvarali bio je drugačiji. I u harmonijskom, melodijskom, donekle i u ritmičkom pogledu, a iz klasičnog rokenrola preuzeli su sve one elemente kojima su postizali agresivnost i neposredno čulno delovanje. Bili su to rokeri u odelima "[...] jedinstveni u engleskoj popularnoj muzici, veći nego što je to iko ranije bio" (Kureishi, 2011: 82). Tekstovi su na prvi pogled jednostavni, pišu o svakodnevicu, ali je to prvi put da se neko publici obraća na takav način. Ne poštuju autoritet, samouvereni su i zabavni, ali u isto vreme ne naređuju, ne mole, ne traže, ne nameću svoje mišljenje, već pričaju o banalnim stvarima svakodnevnog života, koje su zapravo i glavna preokupacija mladih. Do te mere, da u pojedinim pesmama opisuju upotrebu različitih narkotika.

Po finansijskim efektima koje su postigli, postali su privredna grana za sebe. Zahvaljujući tom novom zvuku i izvanrednom pevačkom tandemu na sceni, Džon Lenon (John Lennon) i Pol Makartni (Paul McCartney), nadživeli su i po uspehu prevazišli sve druge grupe. Njihova dominacija nije ležala samo u činjenici što su kod američke publike po prvi i jedini put izazvali interesovanje za neameričku muziku. Svojom muzičkom kreativnošću i talentom ubrizgali su svežu krv američkoj muzici zapalioj u čorsokak trauma i licemerja superstarova holivudskog tipa. Scenski izraz Bitlsa je nešto potpuno novo i najviše je doprineo stvaranju onoga što će se nedugo zatim zvati bitl stil (beatle style) (Trynka, 2004).

Čitava plejada britanskih rokenrol grupa kasnije je krenula putem koji su Bitlsi prokrčili na početku svoje karijere. Omogućili su intezivan razvoj i afirmisanje belih britanskih grupa koje su izvodile r&b muziku koja će ubrzo evoluirati u novu varijantu roka, nazvanu brutal rok (brutal rock). Ova će pred kraj šezdesetih godina prerasti u hevi metal rok (heavy metal rock). Karakterističan predstavnik ove podvrste rokenrola bili su Roling Stonsi sa svojim kontraverznim pevačem Mik Džegerom (Mick Jagger). Bio je poznat po svojim nastupima u kojima "insistira na muškoj dominaciji" (Frith and McRobbie, 1990: 370). Drugim rečima, "karakteriše ga ružno ponašanje, nekompromisnost, grubost i konstantno buntovništvo" (Whitley, 1997: 68).

Druga polovina šezdesetih godina je vreme kada britanska rokenrol muzika u celini gubi dah. Bitlsa više nema, a niko nema snage da nastavi dalje putem kojim su oni išli. Sve više se sluša i prihvata američka muzika sa Zapadne obale. Nema domaćih sledbenika, a muzika sa Istočne obale je nerazumljiva. Teško je bilo poverovati da neko može da dostigne, a kamoli da prevaziđe Bitlse. Prihvataju se soul i moderne varijante egzotične muzike sa Jamajke, rege (reggae), ska (ska), blubit (bluebeat). Dok britanski muzičari oprezno istražuju nove mogućnosti progressa ili dekadencije roka, na sceni se pojavila izuzetna muzička figura, bez prethodnika i naslednika - Džimi Hendriks (Jimi Hendrix).

Značaj Hendriksa ne leži samo u sviranju gitare gde je granice pomerio do savršenstva, ni u muzici koju je komponovao. Njegov značaj je u činjenici što je bio prvi crni muzičar koji je dobio počasno mesto među belim rokerima. Roling Stonsi su njega ocenili da je "[...] crni izvođač koji je preuzeo duh rokenrola i pobedio" (Logan, 1978: 111). Da je umro dve godine ranije, Hendriks bi bio upamćen kao najveća zvezda rokenrol galaksije. No, vreme njegovog nestajanja bilo je tragično i preteće, kao i sama smrt. U trenutku kada se pojavio bio je najbolji, a potom je 'potrošio' pune dve godine kako bi pokvario sliku o sebi. U Hendriksovoj senci i bez jasne koncepcije rađaju se i nestaju super grupe, Krim (Cream) i Blajnd Feit (Blind Faith), a jedino Pink Flojd (Pink Floyd) uspeva da pronađe, nakon početnih lutanja, put koji ih dovodi do vrhunca, početkom sedamdesetih godina. Sa druge strane, u prvi plan iskaču grupe Najs (The Nice) i Jes (Yes) koje oduševljavaju publiku virtuožnošću svojih istaknutih

---

---

instrumentalista. Ta virtuoznost, potaknuta bez sumnje Hendrikovim uspesima na gitari, postaće uskoro sama sebi svrha i cilj i otvoriti eru tehno roka (techno rock) na prelasku u novu deceniju.

Nestankom sa javne scene Prisljia i Berija, u razvoju američke rokenrol muzike dolazi do zastoja. Jedina američka grupa koja se isticala kao alternativa Bitlsima je grupa Bič Bojs (Beach Boys). Osnovali su je braća Vilson (Wilson), negujući muziku proisteklu iz ritmičkih osnova rokenrola i tradicionalnog svetovnog pevanja. Sopstveni identitet izgradili su pevajući pesme na temu surfinga, omiljenog sporta na Zapadnoj obali. Brajan Vilson "bez napora, ni iz čega stvorio je uverljivu surf-muziku" (Logan, 1978: 23).

Ličnost koja daleko prevazilazi značaj Bič Bojsa, sola i regea bio je Bob Dilan. Odlučno je uticao na dalji razvoj rokenrola i to ne samo u Americi. Uobličio je emocionalne putokaze čitave jedne generacije. Njegovo delovanje postojalo je i još uvek postoji na različitim poljima. Dilan je bio jedina muzička figura koja je imala sve! Pre svega snažan uticaj na javno mnjenje jer "[...] njegove poluvizionarske pesme izazvale su promene u svesti cele jedne generacije [...]" (Logan, 1978: 75). Direktno je uticao na razvoj dva stila koja se kasnije pojavljuju u rok muzici: hipi (hippie) muzika i psihodelični rok (psychedelic rock). Najistaknutiji predstavnici psihodeličnog roka su sastavi 'Jefferson Airplane' i 'Grateful Dead'. Ono što su Bitlsi predstavljali za Liverpool i za Englesku početkom šezdesetih godina, to je grupa 'Jefferson Airplane' bila za San Francisko i za Zapadnu obalu.

Sa druge strane, Džim Morison (Jim Morrison) oličenje je svega što je karakterisalo rok šezdesetih godina, uzimajući u obzir njegov životopis i poeziju. Bio je lider grupe Dors (The Doors) i verovatno najobrazovaniji roker svih vremena. Morisonova poezija je najvrednije što je donela rok kultura u tom domenu. Govorio je samo kada je imao šta da kaže, birajući reči tako da ostavi snažan utisak, makar i po cenu brutalnosti. Strast za samouništenjem, surovost i nihilizam koje je ispoljavao, govore o filozofiji roka koja se krila ispod površine prividnog optimizma. Bio je nepopravljivi buntovnik koji je često znao da kaže da je "[...] ljubav seks, a seks je smrt" (Ortiz, 1999: 175).

Razudženost muzičkih grupa s kraja šezdesetih godina prenela se i na svetsku rok scenu sedamdesetih. Paralelno se razvijaju i potom nestaju različiti pravci rokenrola, dok nekoliko izrazito originalnih autora i izvođača izgrađuju sopstvene stilove koji se ne mogu svrstati ni u bilo koju rok podvrstu - Pink Flojd, Dejvid Bovi (David Bowie), Stiv Vonder (Stevie Wonder) i Roksi Mjuzik (Roxy Music).

U drugoj polovini sedamdesetih godina pojavila su se dva nova muzička pravca. U Britaniji to je bio pank (punk), mešavina izvornog rokenrola i brutalnog roka sa nihilistički orijentisanim tekstovima. U Americi to je bio novi talas sa Istočne obale izrastao iz tradicije andergraunda (underground) šezdesetih godina s primesama muzike Franka Zape (Frank Zappa).

Pank je nesumnjiva muzička dekadencija, ali i podsećanje na prapočetak rokenrola, koji se skoro potpuno izgubio. "Pankeri su napravili ikonografiju nepoštovanja, nasilno prisvajajući prošlost potkulture [...] (Chambers, 1993: 171). Seks Pistolsi (Sex Pistols) su prva, a ujedno i najkontroverznija pank grupa. Svojim nastupima ponovo su rokenrol načinili opasnom rabotom. Baziravši sopstveni imidž na spoljnim manifestacijama, čime su potisnuli muziku u drugi plan, omogućili su uspon raznorodnih grupa i solista novog britanskog talasa.

Muzička scena osamdesetih godina preplavljena je raznolikošću muzičkih pravaca i opredeljenja što neminovno vodi do pojave muzičkog šunda. Pre svega misli se na rep i tehno muziku. Muzika više nije bila u prvom planu i kao da se pronalazila samo u tragovima. To je dovelo do stagnacije rokenrola, ali se to još uvek nije osećalo zbog eha iz sedamdesetih godina.

U devedesetima nastavljaju se trendovi koji su započeti u prvoj polovini prethodne dekade. Zahvaljujući novim tehnologijama u vidu prenosa i reprodukcije zvuka, pojavljuje se tehno dens (techno dance). Pristalice grandža (grunge), podpravca alternativnog rokenrola, već krajem osamdesetih godina u Sijetlu u Americi, želeli su da svoju ideologiju 'obuku' u karirani flanel i prenesu svetu ideju da ne treba biti ravnodušan. Krajem veka popularnost alternativnog rokenrola doživela je vrhunac. Pokazalo se da paralelno sa povećanjem agresivnosti sveta, sve više ima potrebe i za agresivnom muzikom. Kako se sve oslanja na struju, ni muzika nije mogla da ostane imuna. U dvadeset prvom veku 'ubijena' je kreativnost komponovanja, pa otuda i sav današnji muzički šund.

Uticaj rokenrola na globalnu politiku

Od samog početka razvoja rokenrola u posleratnom periodu uočljivo je da se muzika kreće u potpuno novom smeru. Cilj nije više sama zabava, igra i stvaranje prijatne atmosfere, već potreba da se predstavi društvena stvarnost i sloboda pojedinca. Muzički velikani pedesetih i šezdesetih godina poput Boba Dilana, Džima Morisona, Džona Lenona kao predstavnika grupe Bitlsi i drugih, apsolutno su iskoristili tu mogućnost kako bi rekli ono što zaista misle, pretočili u tekstove svojih pesama i sve to podelili sa publikom.

Bob Dilan je jedan od umetnika koji je ukazivao, i još uvek ukazuje, na različite anomalije savremenog društva. *The Death of Emmett Till* je jedna od njegovih prvih pesama koja opisuje ubistvo petnaestogodišnjeg dečaka. Povod za ubistvo bilo je njegovo udvaranje beloj devojčici. Album *The Freewhelin' Bob Dylan*, afirmisao ga je kao protestnog folk pevača, a kasnije postaje i vodeća ličnost američkog levičarskog folk pokreta. Pesmom *Oxford Town* pokazuje svoju savršenost u komentarisanju sa-

---

vremenih društveno-političkih događaja. U pesmi *Masters Of War*, napada proizvođače oružja i kaže da "stoji nad njihovim grobom sve dok se ne uveri da su zaista mrtvi" (Dettmar, 2009: 47).

U drugom albumu, *The Times They Are A-Changin'*, izražava zrelije političke istupe, naročito o položaju crnaca u Americi. Numera *Only Pawn In Their Game*, bavi se ubistvom aktiviste Medgara Eversa (Medgar Evers). Inače, samo ubistvo smatra se jednim od najgnusnijih u eri civilizacijske borbe za ljudska prava. Dilan ne napada izvršioca ubistva, već sistem koji ga je stvorio, što je inače bila jedna od karakteristika njegovog načina pisanja pesama (Dettmar, 2009).

Na prelaznom albumu *Another Side of Bob Dylan* prestaje da se bavi državnim sistemom i okreće se ka socijalnim temama. U tom periodu smatran je govornikom razočarane, otuđene ali razumne generacije. Insistirao je na ideji da je časnije, a ujedno i odgovornije, baviti se ispitivanjem sopstvenog stava prema zločinu nego se sakrivati iza krilatice "da svi snosimo jednaku odgovornost" (Dettmar, 2009: 50).

Svoje političke stavove muzička grupa Bitlsi u Britaniji je izražavala na perfidniji način. Pojavili su se kao neka vrsta uragana. Napravili su senzaciju preko noći i ono što je za njih i njihovu popularnost kao i političko delovanje bitno, privukli su pažnju Afroamerikanaca. Pozitivne reakcije ljudi širom sveta izazivale su izjave o tome koje umetnike cene, i odakle potiče njihova muzika, sve vreme aludirajući na umetnike crne puti. Uz njihovu pomoć, muzika je postala most koji spaja različite rase. Taj isti most bio je stabilniji nego bilo koji zakon koji je država nametala svojim građanima. Prva turneja kroz Ameriku imala je isti odjek. Naime, pre nastupa u Džeksonvilu (Jacksonville) u državi Floridi, dogodio se incident. Afroamerikancima je bilo dozvoljeno da sede samo na balkonu i to pod pratnjom policije. Bitlsi nisu želeli da započnu koncert dok Afroamerikancima nije dozvoljeno slobodno kretanje po sali. Nakon koncerta, lokalne novine *The Florida Times-Union* opisale su incident ističući da Bitlsi nisu dovoljno inteligentni da bi komentarisali društveno-socijalne prilike u Americi.

Međutim, ludilo zvano Bitlmanija imalo je neprocenljiv uticaj na kompletno okruženje, državu i njenu politiku. Činjenica je da su se čak i državnici nadmetali u svojim govorima kako bi na neki način spomenuli, a često i citirali stihove pesama neprevaziđene grupe Bitlsi (MacDonald, 2008).

Rokenrol i kultura oblačenja

Preplavljeni različitim stilovima oblačenja danas u dvadeset prvom veku teško možemo i da zamislimo da su se mladi ljudi pre i nakon Drugog svetskog rata odevali u odeću svojih roditelja. Moda u odevanju praktično nije ni postojala. Tako je bilo i u Britaniji sve do pojave muzičke grupe Tedi Bojz (Teddy Boys). Njihova odeća

---

ličila je na onu iz Viktorijanskog perioda, što je direktno uticalo na pokretanje muške modne industrije. Ocenjivano je da do polovine dvadesetog veka "odeća se koristila za prenošenje društvenih značenja pre nego za izražavanje ličnih emocija ili raspoloženja" (Fiske, 1991: 10).

Pojavom kulturološkog fenomena poznatijeg kao rokenrol, odeća se sve više koristi kako bi izrazila lične emocije, raspoloženja i pripadnost različitim muzičkim stilovima. Početkom šezdesetih godina u Britaniji se pojavljuju Modsi (The Mods), prepoznatljiviji po modernom načinu oblačenja. Paralelno sa njima i rokeri koji nose kožne jakne, bajkerske čizme i na svakom koraku pokazuju svoj buntovni stav. Ove dve suparničke potkulture sebe pronalaze u različitim muzičkim žanrovima ističući svoj način oblačenja. Za Modse karakteristična je kratka kosa i odela najčešće šivena po meri. Imućniji su čak nabavljali isključivo bela italijanska odela sa uskim reverima. Čizme ili cipele morale su da budu od kože, a vrh im je kreiran u špic. Skuteri su bili omiljeno prevozno sredstvo. Pripadnost Modsim a devojke su pokazivale noseći pantalone i muške košulje, cipele bez potpetica, kratke frizure i veoma retko su se šmincale. I muški i ženski pripadnici Modsa poklanjali su veliku pažnju modi. Uticali su da "furiозна potrošnja" odeće, muzike i droge gurne konzumerizam do tačke parodije" (Chambers, 1993: 12). Najveći protivnici u to vreme su im rokeri koji preziru i njih i njihov stil oblačenja. Rokeri voze velike motore, stvaraju svoju modu, nose dugu prljavu kosu, kožne jakne i pantalone. Bio je to tipičan izgled mladih ljudi buntovnika, a "veza između motora, kulture mladih, nasilja i kožne odeće bila je direktan rezultat medijske pažnje [...], koja je demonizovala motocikliste" (Geczy & Karaminas, 2018: 107).

Pojava hipi pokreta (hippie) donela je novi stil oblačenja. Centralni izraz hipi identiteta bio je definisan izrazito dugom kosom, koja je bila divlja i razbarušena. Momci i devojke bili su identično obučeni, želeći tako da ukažu na potrebu ukidanja rodne razlike, želju za slobodom i povratak prirodi. Nosili su teksas farmerke, cvetne košulje, kožne sandale **sa mnoštvom šarenih** detalja, bedževa, perli i raznih ličnih ukrasa. "Ono po čemu su se hipici istakli i zbog čega su postali međunarodni simbol, jeste njihova sposobnost da funkcionišu kao kompleksni znak pobune mladih koja je zahvatila Ameriku i Evropu krajem šezdesetih" (Chambers, 1993: 161).

U tom istom periodu, javljaju se skinhedsi (skinheads) koji su, pre svega, bili rasisti. Svakodnevni izgled zasnivao se na radničkoj odeći, teškim kožnim čizmama debelog đona i kratko ošišanoj ili obrijanoj glavi. To je isticalo muževan i agresivan izgled, stilski potpuno suprotan hipi imidžu dugokose 'dece cveća'. "Kako su tvrdokorni Modsi evoluirali u skinhedse na kraju te decenije, osećaj otuđenosti uglavnom bele radničke omladine, našao je opaki izlaz u terorisanju onih koji se nisu pridržavali ovoga identitetskog stila" (Arnold, 2001: 42).

Krajem sedamdesetih godina rađa se pank kao nova potkultura, što inicira i novi stil u oblačenju. Reč pank potiče iz engleskog jezika što označava nemoral i besko-

---

---

risnost. "Za razliku od skinhedsa, pankeri su se sredinom sedamdesetih više bavili vizuelnim nego fizičkim sukobom. Njihov stil odnosio se na haos i anarhiju, napadajući establišment slikama i rečima [...]" (Arnold, 2001: 45). Pantalone su uske celom dužinom ili pak, najčešće, široke oko kukova da bi kasnije bivale sve uže i to tako sve do članaka gde su sasvim uske. Košulje su sa malom ili zanemarljivom kragnom, a i pantalone i košulje su istog dezena. Insistira se na ekscentričnosti. Tako su i detalji na odeći morali da budu upadljivi bez obzira da li se radi o kaiševima, nitnama, rajsfešlusima, zihernadlama, lancima ili lančićima. Kosa je kratka i neuredna, ošišana bez ikakvog smisla. Šminka nije isključivo ženski fetiš, već se šminkaju i devojke i muškarci.

Nakon panka, svaka sledeća potkultura donosila je ili kombinaciju prethodnih stilova odevanja ili je oživela neki stariji stil.

Uticaj rokenrola na upotrebu narkotika

Ružna strana muzičko-kulturološkog fenomena poznatijeg kao rokenrol ogleđa se u prekomernoj upotrebi narkotika. Dok su proizvođači istih zadovoljno trljali ruke, izvođači kao i njihovi obožavaoci sve više su upadali u klopku zvanu zavisnost. I moda i upotreba narkotika zavisili su od pripadnosti određenom muzičkom stilu. Narkotici su stihijski ušli u celokupnu priču o rokenrolu, ali su se nažalost zadržali i do danas. "Zaluđenost roka sa narkoticima poklapa se sa zaluđenošću roka sa smrću" (Pattison, 1987: 125). Naravno, ovo ne znači da su svi oni koji su imali veze sa rokenrolom upotrebljavali i drogu. Ona je bila samo još jedan impuls koji je, kako muzičari znaju da kažu, omogućavao potpunost muzičkog doživljaja.

Modsi su među prvima krenuli s upotrebom amfetamina koji im je davao prividnu snagu da plešu tokom cele noći. Smatrali su da njegova upotreba nema štetno dejstvo kao upotreba alkohola, jer ih tablete stimulišu i organizam čine agilnijim. Oni koji su brzo naviknuti na amfetamin, kombinovali su ga sa drinamilom. Ova kombinacija među mladima bila je poznatija pod nazivom 'ljubičasta srca'.

Hipi pokret donosi upotrebu psihodeličnih i opojnih droga, prvenstveno LSD-a i marihuane. U hipi kulturi narkoticima se pridavalo 'sveto mesto', a sama upotreba istih imala je svoju filozofsku dimenziju. Tokom pedesetih narkotike su konzumirali pretežno muzičari, a šezdesetih godina LSD euforija zahvatila je podjednako i muzičare i publiku. "Kada se LSD počne koristiti postoji strah od naglih promena raspoloženja [...], što dalje vodi ka razotkrivanju zaboravljenih, potisnutih, obično negativnih događaja koji dalje utiču na oslobađanje đavolskog ili natprirodnog u nama" (Fort, 1969: 183). Inače, pesma Džim Morisona, *Celebration of the Lizard*, obeležila je eru upotrebe LSD-a. Stihovi pesme počinju sa opisivanjem smrti njegove majke i govore o paranojama, halucinacijama, kreativnosti, putovanju u psihodeličnu dezorijentaciju. Morison je bio preokupiran sa svim onim što se odnosi na "revolt, nered, haos, a posebno sa stvarima koje nemaju nikakvog značaja" (Manzarek, 1999: 349).

Broj narkotika koji su svakodnevno konzumirani, vremenom se uvećao za kokain, heroin, a u novije vreme i ekstazi koji je omiljen među mladim ljudima. Uzimajući u obzir sve vrste droga koje su kružile među ljubiteljima rokenrola, LSD se definitivno smatra najpopularnijom.

ZAKLJUČAK

Koliko god da je rokenrol muzika ignorisana i nipodaštavana od većine onih koji se bave klasičnom muzikom, njenu rasprostranjenost i uticaj budući istoričari, i ne samo muzike, neće moći da zaobiđu. Uticaj koji je rokenrol imao nakon Drugog svetskog rata na društvena kretanja, kulturu mladih i njihov način oblačenja, nemerljiv je. Nikada ranije mladi ljudi nisu izgradili tako jedinstven, isključiv i karakterističan krug svojih interesovanja, htenja i obožavanja, kao što su to uradili sredinom pedesetih godina kada je pokret mladih počeo da poprima prve organizovane oblike.

U istom periodu dolazi do slamanja hrišćanskog duha koji je povezivao zapadnu civilizaciju. Novac je jedino što održava tu vezu. Rokenrol je upravo predstavljao pravo 'oslobođenje' u ekonomskom smislu, i pokazao je da mladi ljudi mogu da budu nezavisni, a samim tim i moćni. Džeri Hopkins (Jerry Hopkins) u svojoj knjizi *Elvis: Biografija (Elvis: The Biography)* ističe da je upravo Prisli direktno odgovoran za sticanje te nezavisnosti. Do njegove pojave, uglavnom se ograničavala na ideološku pobunu. Bio je fenomen toga vremena, univerzalni heroj koji je stvorio novi stil u svemu: u pevanju, u oblačenju, u ponašanju na sceni. Bez mnogo napora, 'povukao je obarač' i oslobodio prostor za drugačiji način mišljenja i života miliona mladih ljudi (Hopkins, 2007).

Najbolje u rokenrolu je nemirenje sa jednostavnim odgovorima na najvažnija životna pitanja, kao i traganje za konačnim rešenjima. U tom traganju leži i put propasti kojim su, nažalost, mnogi mladi ljudi otišli. Neosporna je činjenica da je većina mladih umetnika pala pod uticaj različitih sintetičkih droga od kojih je LSD najpoznatija. Među njima bio je i veliki broj pisaca toga vremena, kao što je britanski pisac Oldus Haksli (Aldous Huxley). Ipak, treba se zadržati na pozitivnim efektima proisteklim iz ovoga muzičko-kulturološkog fenomena poznatijeg kao rokenrol.

Na kraju, muzika jeste i uvek je bila odraz društva i kulture jednoga vremena. Pojava rokenrola i njegova evolucija u rok muziku u posleratnom periodu, bili su neizbežnost. Uticaj roka na kreiranje jedne potpuno nove kulture, kulture mladih, bio je velika nepoznanica, mada se sve odigravalo pred očima miliona ljudi. Konačno, dok muzika ima veliki društveni uticaj, odnosno pomaže oblikovanju društva, istovremeno to isto društvo oblikuje muziku i utiče na nju.

LITERATURA

- Arnold, R. 2001. *Fashion, Desire and Anxiety*. London: I.B.Tauris & Co Ltd.
- Burroughs, W. 1988. *The Naked Lunch*. London: Paladin
- Chambers, I. 1993. *Popular Culture: The Metropolitan Experience*. New York: Routledge.
- Frith, S. & McRobbie, A. 1990. 'Rock and Sexuality', in Frith, S. and Goodwin, A. (eds) *On Record: Rock, Pop and the Written Word*. London: Routledge.
- Fort, J. 1969. *The Pleasure Seekers: The Drug Crisis, Youth and Society*. New York: Grove Press.
- Gezcy, A & Karaminas, V. 2018. *Fashion and Masculinities in Popular Culture*. London: Routledge.
- Hopkins, J. 2007. *Elvis: The Biography*. London: Plexus Publishing Limited.
- MacDonald, I. 2008. *Revolution in the Head: The Beatles' Records and the Sixties*. London: Vintage.
- Fiske, J. 1991. *Understanding Popular Culture*. London: Pimlico.
- Dettmar, K. J. H. 2009. *The Cambridge Companion to Bob Dylan*. Cambridge: Univesity Press.
- Kureishi, H. 2011. *Collected Essays*. London: Faber &Faber.
- Logan, N. & Woffinden, B. 1978. *Ilustrovana Rock Enciklopedia*. London: Salamander House, London WCIN 3AF.
- Manzarek, R. 1999. *Light My Fire: My Life With The Doors*. London: Arrow Books.
- Ortiz, R. L. 1999. "L.A. Women. Jim Morrison and John Rechy" in Smith, P.J. (ed) *The Queer Sixties*. London: Routledge, pp. 164-186.
- Trynka, P. (ed) 2004. *The Beatles: Ten Years That Shook the World*, Dorling Kindersley, London & New York.
- Pattison, R. 1987. *The Triumph of Vulgarity. Rock Music in the Mirror of Romanticism*. Oxford: Oxford University Press.
- Whiteley, S. (ed) 1997. *Sexing the Groove: Popular Music and Gender*. London: Routledge.